

*Ты і пелікай,
Ты і каменем
Апрыгожылась,
Поле роднае.*

*Ты і вёскаю,
Ты і горадам
Абнядолілась,
Поле роднае [4, с. 148].*

Такім чынам, метрыка і рытміка Янкі Купалы ўяўляюць сабой якасна новую для беларускай паэзіі свайго часу з'яву. Асноўнымі крыніцамі творчага ўзбагачэння паэта з'явілася традыцыйнае народнае вершаванне і дасягненні блізкароднасных славянскіх літаратур. Творчая накіраванасць паэта звязана з уплывам рэвалюцыйнай публіцыстыкі і паэзіі, а таксама са своеасаблівай сістэмай поглядаў, якая фарміравалася пад непасрэдным уздзеяннем фальклорных традыцый. Вершаванне Янкі Купалы мела выключнае значэнне для развіцця беларускай літаратуры, фарміравання яе лепшых паэтычных традыцый. Янка Купала садзейнічаў актыўнаму засваенню асноўных форм сілаба-тонікі, узбагачаў іх разнастайнымі рытмастваральнымі магчымасцямі. Не баяўся ён эксперыментавання з творчым паяднаннем сілаба-тонікі і тонікі, узбагачэннем іх адна адной. Выяўвіў Янка Купала сябе і як пачынальнік традыцый чыста танічнага літаратурнага верша.

Літаратура

1. *Гаспаров М.* Очерк истории европейского стиха. М., 1989. (Наука).
2. *Гаспаров М.* Очерк истории русского стиха. М., 2000. (Фортуна Лимитед).
3. *Грынчык М.* Шляхі беларускага вершаскладання. Мінск, 1973. (Выд-ва БДУ імя У. Леніна).
4. *Купала Я.* Поўны збор твораў: У 9 т. / АН Беларусі. Інстытут літ-ры імя Янкі Купалы (Маст. літаратура). Мінск, 1995–2003. Т.1: Вершы. Пераклады 1904–1907 гг. 1995.

СЛОВЫ З СУФІКСАМІ СУБ'ЕКТЫЎНАЙ АЦЭНКІ Ў МОВЕ БЕЛАРУСКАЙ ДЗІЦЯЧАЙ ПАЭЗІІ

Ю. Ю. Ахрыменка

Для чалавека як грамадскай істоты, што знаходзіцца на найвышэйшай ступені эвалюцыі, уласцівы многія рысы, звязаныя з яго біялагічным, індывідуальна-псіхалагічным і сацыяльным станам. Адною з характэрных уласцівасцей чалавека з'яўляецца здольнасць яго да выяўлення розных эмоцый. Любое даследаванне эмоцый, у тым ліку і

вывучэнне іх моўнага выражэння, патрабуе комплекснага падыходу. Не выпадкова ў апошнія дзесяцігоддзі ва ўсіх сацыякультурных сферах сучаснага жыцця назіраецца ўзмацненне ўвагі да эмацыянальнай сферы чалавека, моўная рэалізацыя якой яшчэ не цалкам даследавана як у тэорыі камунікацыі, так і ў тэорыі тэксту.

Лінгвістыка пазней за іншыя навукі звярнулася да вывучэння сферы эмацыянальнага, але ўжо сёння атрыманы значныя вынікі. З'явілася новая галіна навукі – эматалогія, або лінгвістыка эмоцый, дзе актыўна распрацоўваецца праблема эмоцый у мове.

Як вядома, выкарыстанне індывідуальна-аўтарскіх моўных адзінак, словаформаў, тропаў дае магчымасць мастаку слова перадаць эмоцыі лірычнага героя і персанажаў вершаў больш вобразна, выразна. І, на нашу думку, менавіта дзіцячая паэзія з'яўляецца тым самым «светам эмоцый», дзе выкарыстоўваюцца розныя сродкі моўнага адлюстравання тых ці іншых пачуццяў. Да ліку такіх сродкаў адносяцца суфіксы суб'ектыўнай ацэнкі.

Суфіксы суб'ектыўнай ацэнкі – гэта суфіксы, якія служаць для ўтварэння формаў назоўнікаў, якасных прыметнікаў і прыслоўяў з асаблівай эмацыянальна-экспрэсіўнай афарбоўкай і выразам адносінаў гаворачага да прадмета, якасці, прыметы. Словы з гэтымі суфіксамі адлюстроўваюць глыбіню выражэння эмоцый, пачуццяў, разнастайнасць іх праяўлення, робяць мову верша не толькі каларытнай, але і выразнай. Кожнае такое слова нясе важную сэнсавую нагрузку і дапамагае стварыць ёмісты мастацкі вобраз.

Асабліва шырока ў дзіцячых вершах выкарыстоўваюцца назоўнікі з памяншальнымі, ласкальнымі і памяншальна-ласкальнымі суфіксамі ў структуры [1, с. 75]. Арсенал такіх суфіксаў надзвычай багаты. Асаблівай прадуктыўнасцю вызначаюцца назоўнікі з фармантамі *-ок/-ак*, *-очак-*, *-к-*, *-ушк-*, *-ік*, *-еньк-/аньк-*, *-ачк-/ечк-*, *-ейк-*, *-ятк-* і інш. Асобныя з пералічаных суфіксаў з'яўляюцца мнагазначнымі: яны могуць надаваць слову памяншальнае, ласкальнае або адначасова памяншальнае і ласкальнае значэнні. Так, напрыклад, для назоўнікаў з фармантамі *-ік/-ык*, *-ок/-ёк*, *-к* у структуры характэрна памяншальнае значэнне з экспрэсіяй ласкальнасці:

Брудным быць не хоча коцік:

Мые спінку і жывоцік,

Мые лапкі, хвосцік мые...

В. Гардзеі. «Коцік» [4]

Словы з гэтымі ж суфіксамі могуць набываць ласкальнае значэнне:

Прыбабунькі
І шаптушкі
Хітрыя тапыраць вушкі.
І казычуць,
Як іглінкi,
Весялінкі-штохвілінкі.
Р. Барадулін.
«Пеўнік-весьялун»
[3, с. 5]

Значэнне памяншальнасці і ласкальнасці можа сінтэзавацца, і словы з суфіксамі *-ік/-ык*, *-ок/-ёк*, *-к* набываюць памяншальна-ласкальнае значэнне:

За ім пабегла б на край свету,
Ды боцік мне прамок.
А мамка мне не верыць: «Гэта –
Стракозка, а не цмок!»
А. Хадановіч.
«Зубасты цмок» [4]

Уваход дзіцяці ў сусвет адбываецца ў першую чаргу з дапамогай літаратуры, якая спецыяльна створаная для дзяцей. Менавіта дзіцячая літаратура дае развіццё фантазіі, адкрывае новыя сусветы, вобразы і мадэлі паводзін, з'яўляецца моцным сродкам духоўнага развіцця асобы.

У адным з інтэрв'ю А. Васілевіч ускосна вылучыла такую асаблівасць беларускай дзіцячай літаратуры, як яе здольнасць абуджаць у маленькага чытача пачуццё суперажывання, выклікаць у яго эмацыянальна-каштоўныя адносіны да свету. Менавіта ў гэтым жанры літаратуры мы можам сустрэць найбольшую колькасць слоў з дэмінітыўнымі суфіксамі. Кожны аўтар з ласкай і пяшчотай ставіцца да свайго маленькага чытача і апісвае ўсе з'явы, якія яго акружаюць. Напэўна, па гэтай прычыне мы назіраем і семантычную разнастайнасць утваральных асноў, да якіх далучаюцца дэмінітыўныя афіксы.

Сярод назоўнікаў, што выступаюць базай для ўтварэння памяншальна-ласкальных формаў, найбольшыя групы складаюць:

1. Назвы немаўлят, дзяцей:

Маці кажа: «Што, сыночак,
Мышцы аддадзім зубочак?
Забярэ яна старэнькі,
А табе дасць маладзенькі»
А. Старынчык.
«Алежак і арэшак»
[2, с. 43]

2. Найменні асоб паводле сваяцтва:

Мы і заўтра пойдзем
Да бабулі нашай –
Абяцала бабка
Бярозавай кашы.

В. Вітка.

«Бабіны госці» [4]

3. Назвы жывёл і птушак:

«Бегемоцік, Бегемоцік!
Ты чаму разявіў роцік?
Ці сабраўся песню пець?
Можа муха заляцець».

А. Старынчык.

«Бегемоцік» [2, с. 51]

З раніцы да хрыпаты
У бары
Раўлі браты,
Два мядзведзькі хмурыя.

Р. Барадулін.

«Хто яны?» [3, с. 11]

4. Назвы раслін:

На паляне расцвілі
Кветачкі-сняжынкi.
Не паспеў і снег сысці –
Ззяюць, бы іскрынкi!

В. Барысевіч.

«Кветачкі-сняжынкi»

[5]

5. Назвы частак цела:

Выцер носік, выцер тварык,
Заікаецца камарык:
– Вось як ножку залячу,
Насміхацца адвучу.

С. Шушкевіч.

«Пракалоў камарык ножку»

[4]

6. Назвы ежы:

Наша курка моцна квохча,
Знесці нам яечка хоча.
Маці напачэ блінцоў
Для маленькіх малайцоў.

А. Старынчык.

«Наша курка» [2, с. 34]

7. З’явы прыроды:

У фіялетавай папоне
Ноч сядзіць на чорным троне,
Незвычайная паненка,
У срэбных зорачках сукенка.
Л. Воранава. «Ноч» [5]

8. Памяншальна-ласкальныя суфіксы маюць не толькі апелятывы, але і ўласныя асабовыя імёны:

Белабрысаму Іванку
Падарылі ўчора санкі.
Рад Іванка падарунку,
Не патрэбны і ласункі.
Л. Воранава.
«Іванка і санкі» [5]

Такім чынам, словы з суфіксамі суб’ектыўнай ацэнкі ў структуры арганічна ўваходзяць у арсенал семантыка-стылістычных сродкаў, якія характэрны для мовы беларускай дзіцячай паэзіі. Пры гэтым падобныя формы надаюць мове вершаў для самых маленькіх асаблівы каларыт і вобразнасць, замілаванасць і пяшчоту.

Літаратура

1. *Барысенка В. Я.* Моўна-выяўленчыя сродкі ў паэзіі Васіля Віткі: манаграфія. Мазыр, 2011.
2. *Старынчык А. А.* Казачкі, баечкі, вершыкі. Мінск, 2011.
3. *Барадулін Р. І.* Індыкала-кудыкала. Мінск, 1986.
4. Нашы дзеткі. Мінск, 2006. Інтэрнэт-адрас: <http://dzietki.org/article/index.php>
5. Вершы для дзяцей. Мінск, 2009. Інтэрнэт-адрас: <http://vershy.ru/category/vershy-dlya-dzyatsei>.

СПОСОБЫ И ПРИЕМЫ ПЕРЕВОДА АНГЛОЯЗЫЧНЫХ РЕАЛИЙ НА ПРИМЕРЕ РОМАНА О. УАЙЛЬДА «ПОРТРЕТ ДОРИАНА ГРЕЯ»

О. А. Беланович

Перевод – это не только передача смысла исходного текста на другом языке, но и перенос его в другую культуру. Он не сводится только к перекодированию, а представляет собой также и объяснение, истолкование, интерпретацию.

В процессе перевода необходимо обращать внимание на перевод реалий, т.к. именно они несут в себе национальный колорит и особенности быта, социального и исторического развития определенной культуры.